

Ideelle menighetsbeskrivelser og medlemsforventninger – teologi eller strategi?

En drøfting av ideelle menighets- og medlemsbeskrivelser i nyere menighetsutviklende konsepter¹

Lars Råmunddal

Innledning

Tema i denne artikkelen er hva idealiserte menighetsbeskrivelser og medlemsforventninger handler om og hvordan disse påvirker menighetsutviklende tenkning og praksis i ulike kirkelige kontekster. Jeg vil spesielt fokusere på den idealiserte menighets- og medlemstenkningen som finnes i den type konsepter som et stort antall menigheter – også i Norge – har hentet ideer og inspirasjon fra de siste to tiårene. Dette gjelder Naturlig menighetsutvikling (NaMu), og det gjelder de amerikanske superkirkene Willow Creek Community Church (WCCC) og Saddleback Community Church (SCC). For å gi en idé om omfanget av denne påvirkningen kan det nevnes at NaMu benyttes i alle bispedømmer og evangeliske kirkesamfunn her i landet. Nærmere 400 menigheter har brukt materialet eller deler av det².

Problemstillingen jeg opererer med her, er følgende: Skal ideelle menighetsbeskrivelser og medlemsforventninger – slik en blant annet får dem presentert i de tre konseptene NaMu, SCC og WCCC – forstås og vurderes kun som menighetsutviklende strategi – eller også som mer eller mindre normativ teologi? Formulert på en annen måte: Er intensjonen med idealiserende menighets- og medlemstenkning å gi en normativ teologi for menighet og menighets-medlemskap – eller er det simpelthen å være en støtte i den strategiske utviklingen av menigheten i dag? Jeg kommer til å spørre både om hvilken *funksjon* ideelle menighets- og medlemsbeskrivelser har i de aktuelle konseptene – og om hvordan slike forestillinger *virker* (jf. forholdet strategi/teologi) i den menighetskonteksten konseptene brukes.

¹ Denne teksten er første gang publisert i: Breistein, Ingunn Folkestad og Ida Marie Høeg (red.): *Religionsstatistikk og medlemsforståelse*, Trondheim: Akademika Forlag, 2012. Artikkelen inngår også som kapittel i boken *Bygge kirke. Bidrag til en teologi for menighetsutvikling*, 2019, se <https://ramunddal.com/>.

² www.k-vekst.no, 04.01.12.

Siden det «materialet» jeg ønsker å undersøke, er de foran nevnte menighetsutviklende konseptene, kan problemstillingen konkretiseres på følgende tredelte måte:

1) Hvilke ideelle medlemskapsforventninger presenteres i NaMu, SCC og WCCC? 2) Hvordan matcher den ideelle menighetsbeskrivelsen og medlemskapsstenkingen i disse konseptene forståelsen av menighetens funksjon og oppgave i en folkekirkelig kjernemenighetssammenheng og i en frikirkelig menighet? 3) Hvordan skal en praktisk-teologisk vurdere hvilke konsekvenser slike ideelle menighetsbeskrivelser og medlemsforventninger har for menighetsutviklende tenkning og praksis?

Jeg vil først forsøke å skape en forståelsesramme for artikkelens tematikk ved å si noe generelt om ideelle medlemsforventninger og hvordan slike oppstår. Verken ideelle menighetsbeskrivelser eller medlemsforventninger er noe nytt – og det kan være nyttig å få en liten oversikt over hvilke former slike forestillinger har antatt i ulike kirkelige sammenhenger. Dernest vil jeg undersøke spesielt hvordan ideelle menighetsbeskrivelser og forventningene ser ut i de foran nevnte menighetsutviklende konsepter – og hvordan slike forestillinger virker inn på de aktuelle menighetskontekstene. Jeg kommer blant annet til å referere til min egen forskning på to norske menigheter – en folkekirkelig av kjernemenighetstypen og en frikirkelig menighet i Misjonsforbundet³ (jf. Ramunddal 2011). Til slutt vil jeg forsøke å gi en mer prinsipiell og teologisk fundert vurdering av konsekvensene av idealiserte menighetsbeskrivelser og medlemsforventninger for dagens menighetsutviklende tenkning og praksis.

Analysen og vurderingen av tematikken om idealiserende menighets- og medlemsstenking er altså spesielt knyttet til de menighetsutviklende konseptene NaMu, SCC og WCCC. At analysen gjøres på et praktisk-teologisk faglig grunnlag, bygger på at tematikken og materialet springer ut av praktisk bruk i ulike menigheter. Siktemålet med artikkelen er å utvikle ny praktisk-teologisk kunnskap og erkjennelse som kan kvalitetssikre menighetsutviklende tenkning og praksis i dag.⁴

Om ideelle medlemskapsforventninger og hvordan de oppstår

Formelt og ideelt medlemskap

Ideen om medlemskap inneholder som regel et par sentrale forestillinger: Et medlemskap gir del i fordeler eller privilegier – samtidig som det ofte fører med seg noen for-

³ Det Norske Misjonsforbund skiftet i 2016 navn til Misjonskirken Norge. I denne teksten beholdes det gamle navnet siden den publiserte artikkelen er skrevet i 2012.

⁴ Framstillingen i artikkelen kan man si bygger på *praksis – teori – praksis-tenkning* som Browning (1996) beskriver utførlig. En slik tilnærming innebærer, som Hegstad formulerer det, at en ”må begynne med de problemstillinger som springer ut av praksis, og at den teoretiske bearbeidelse av slike problemstillinger må skje med henblikk på deres betydning for praksis” (jf. Hegstad 2002:173). Det er med andre ord dagens situasjon og behov i det menighetsutviklende arbeidet som setter i gang den teologiske og teoretiske refleksjonen – for om mulig å finne en ny eller bedre menighetsutviklende praksis i framtiden.

pliktelser. Er du medlem av en fotballklubb, har du tilgang til å trene på klubbens bane, du har rabatt på kamper du måtte være interessert i å se og slik videre. Men samtidig forventes det ofte at du bidrar på dugnader eller innsamlinger.

Medlemskap i en kirke eller menighet er imidlertid litt spesielt – idet det på sett og vis skal speile en usynlig eller åndelig virkelighet. Det skal gjenspeile det faktum at en også er opptatt i Guds store familie, og at en er et lem på Kristi kropp som er kirken eller menigheten. «Fordelssiden» ved medlemskapet handler selvfølgelig om dette – i tillegg til fordelene en eventuelt måtte få ved å få være med i det menneskelige fellesskapet menigheten representerer. Når det gjelder «forpliktelsessiden», er oppfatningene ulike. En kan godt forstille seg en økning i forpliktelser på en skala fra en minimums- til en maksimumsutgave. I noen kirkelige sammenhenger er det «nok» at en er døpt og at en lar navnet sitt stå i et medlemsregister, mens i andre kirker og menigheter forventes det ikke bare personlig tro, men også personlig engasjement – avhengig av menighets-type og -profil.

En annen måte å beskrive medlemskapsproblematikken på er å bruke begrepene som står sentralt i Denne artikkelen, nemlig *formelt* og *ideelt medlemskap*. Formelt medlemskap handler om hva som formelt kreves for å bli – eller være – medlem i en menighet eller et kirkesamfunn. Som oftest går en til statuttene eller lignende nedtegnelser – for å finne ut hva et formelt medlemskap bygger på eller hva som kreves for å bli medlem. Som regel handler medlemskapskriteriene om tro og/eller dåp.⁵ Det som jeg i her kaller ideelt medlemskap, handler om hva som ønskes eller forventes av medlemmer i en bestemt menighetsmessig kontekst ut over de formelle kriteriene for medlemskap. Slike forventninger henger sammen med det jeg har omtalt som forpliktelsessiden ved et medlemskap, og de oppstår og utvikles av ulike grunner og ut fra mange motiver – slik jeg i det følgende vil redegjøre for.

Hvordan ideelle medlemskapsforventninger formes

Det finnes svært ulike faktorer eller forhold som kan være med på å forme eller skape det jeg her kaller ideelle medlemskapsforventninger. Her vil jeg spesielt vektlegge det jeg kaller lederstyrte forventninger, dernest forventninger med bakgrunn i teologiske og konfesjonelle forhold, og endelig forventninger som har sitt utspring i en menighets strategiske målsettinger og intensjoner.

Når ideelle medlemsforventninger er lederstyrte, er de først og fremst preget av at de har utgangspunkt i en eller flere ledes personlige oppfatninger om hvordan ting skal være og ikke være i en menighet. I slike tilfeller er det altså ingen – eller i hvert fall svært svake – demokratiske prosesser bak beslutninger om hva som forventes av medlemmer. Det finnes mange historiske og aktuelle eksempler på kirkeledere som på ulikt vis har skaffet seg maktposisjoner og personlig innflytelse til å dominere og styre me-

⁵ Bjørn Øyvind Fjeld drøfter forholdet mellom ideelt og juridisk medlemskap i fem frikirkesamfunn, se artikkelen *Å telle de andre. En felles bestrebelse på frikirkelig statistikk*, i: Breistein, Ingunn Folkestad og Ida Marie Høeg (red.): *Religionsstatistikk og medlemsforståelse*, Trondheim: Akademika Forlag, 2012

nighetsmedlemmers tanker og oppførsel. Det er med andre ord ideelle forventninger som rettes til medlemmer av mer autoritær type jeg har i tankene her, og ikke mer «normale» og sunne forventninger som ledere nødvendigvis må stille til sine omgivelser i kraft av sin faktiske lederfunksjon.

Ideelle medlemsforventninger som har bakgrunn i teologiske og konfesjonelle forhold, henter sitt innhold og sin «kraft» fra felles tankestoff eller tradisjoner – ikke fra enkeltlederens personlige overbevisninger. Slike tradisjoner (som jo også er historisk betinget) gjenspeiler ulike teologiske posisjoner og vektlegginger. Fra tros læren eller dogmatikken har en for eksempel gjennom kirkens historie hentet argumenter til ulike dåps-syn og ulike dåpspraksis. Både baptistisk og mer sakramental dåpslære og -praksis kan fungere som et læreideal som blir styrende – og som en kan forvente at medlemmene skal følge. Fra hellighetsbevegelsen og pentekostalismen kjenner vi også læren om «second blessing», som også har fungert som et opplevelsesideal for kristne og menighetsmedlemmer.

Ikke minst finnes eksempler på at en fra den kristne etikken henter forestillinger og idealer for hvordan kristne og menighetsmedlemmer bør leve og oppføre seg. Slike idealer betoner ofte det positive – Kristus som et ideal en kristen bør forsøke å etterligne. Men like gjerne er det «det negative» – det vil si det en kristen *ikke* kan eller bør gjøre for å leve etter idealet – som blir betont. Pietistiske levereregler og «krav» har også gjerne vektlagt ytre forhold som rett frisyre, rett bekledding, rett avholdelse av søndagen og så videre. Det er heller ikke uvanlig å se at slike idealer – som har å gjøre med rett oppførsel eller rett «ytre» – forsterkes av idealer av mer åndelig karakter. I noen mer karismatisk orienterte menigheter og miljøer framstilles sterk og «rett» åndelighet som et ideal som den kristne alltid må strekke seg etter, men som man ennå ikke har oppnådd.

Så endelig til ideelle forventninger som har utspring i en menighets strategiske målsettinger og intensjoner. De siste tiårene har vi sett en tiltagende iver i mange kristne kirkesamfunn og menigheter etter å ta i bruk mer sekulære strategiske modeller. Slike prosesser kan lett forsterke ideelle forventninger til menighetsmedlemmer. Det er to grunner til dette: For det første vil man i en strategisk prosess på en eller annen måte beskrive det ideal man ønsker å oppnå for menigheten – gjerne gjennom en visjon og uttalte målsettinger. For det andre vil man i den strategiske gjennomføringen måtte stille «krav» eller forventninger til medlemmer om å delta og være aktive i måloppnåelsen.

Felles for de faktorene eller forholdene som bidrar til å forme eller skape ideelle medlemsforventninger, er at de har sin bakgrunn i en eller annen idealisering av menigheten. Ledere som stiller høye krav til «sine» medlemmer, har alle en eller annen ideell forestilling om hvordan de ønsker at menigheten skal se ut for å stemme overens med det idealet de måtte ha i sitt eget hode. Medlemsforventninger som har utgangspunkt i et læremessig, moralsk eller åndelig ideal, har også alle utgangspunkt i en ideell forståelse av menigheten. Det samme gjelder ideelle medlemsforventninger som har utgangspunkt i strategiske prosesser en menighet gjennomgår. Menighetsidealet bestemmer i stor grad både utforming og styrke på det idealet man måtte rette mot de enkelte medlemmene.

Ideelle medlemskapsforventninger i nyere menighetsutviklende konsepter og i ulike kirkelige kontekster

Den ideelle menigheten og det ideelle menighetsmedlemmet i NaMu, SCC og WCCC

Ikke uventet kan man si at de tre konseptene som i det følgende vil bli presentert, bygger på et ideal som har hovedvekt på *menighetens funksjonalitet* – altså hva som gir en menighet rask og effektiv *vekst*. Konseptene kan derfor kanskje best karakteriseres som ekklesiologiske *vekstkonsepter*. Ut fra dette kan man si det er to sentrale temaer konseptene fokuserer. Det er menighetens hensikt eller mål, og det er mer konkrete strategiske anvisninger om hvordan utviklings- og vekstarbeid skjer. I denne tenkningen er det klart at idealiserende forestillinger om hvordan menighetsmedlemmer kan være med på å virkeliggjøre menighetens visjon og målsetting, blir svært sentrale.

Når det gjelder NaMu, kan en si at menighetens hensikt nettopp er dens funksjonalitet (jf. Schwarz 1999a:65ff). Ifølge Schwarz er menighetens hensikt og funksjonalitet analog med naturens funksjon. Schwarz utvikler det han selv kaller ”det biotiske paradigmet”, der han bruker vekstmekanismene i naturen som parallell eller analogi for hvordan vekst skjer i menigheten eller kirken (Schwarz 1998:61ff).⁶ Fra en stor empirisk undersøkelse av over tusen menigheter rundt om i verden, utleder han allmenne vekstprinsipper. Disse prinsippene viser hva menigheter som vokser legger vekt på, ifølge Schwarz. Bibelmaterialet fungerer på den måten at det stort sett bekrefter det Schwarz har funnet ut i undersøkelsen, og det han har sett av livs- og vekstprinsipper i naturen.

Schwarz’ menighetsutviklende konsept handler i praksis om en identifikasjon av åtte kvalitetstegn som han fant var karakteristiske for voksende menigheter: *Utrustende lederskap, nådegavebasert tjeneste, engasjert trosliv, hensiktsmessige strukturer, inspirerende gudstjenester, livsnære grupper, behovsorientert evangelisering, og varme relasjoner*. Velfungerende menigheter som fungerer slik Bibelen beskriver det, og som produserer vekst på en «naturlig» måte, er altså menigheter som utvikler høy kvalitet på disse åtte områdene, ifølge Schwarz.

Går vi videre til SCC-konseptet, sier Saddleback-pastoren Rick Warren at Guds hensikter eller mål med menigheten beskrives i det dobbelte kjærlighetsbudet (Matt 22,37–40) og i misjonsbefalingen (Matt 28,19–20), (Warren 1995:102–109). På grunnlag av dette bibelmaterialet beskrives Guds fem hensikter med menigheten i Saddleback-materialet slik: 1) Tilbedelse (jf. «elske Gud av hele ditt hjerte»). 2) Fellesskap (jf. «døp dem»). 3) Disippelskap (jf. «lære dem å holde»). 4) Tjeneste (jf. «elsk din neste som deg selv»). 5) Evangelisering (jf. «gå ut – og gjør disipler»). Disse bruker Warren for å formulere menighetens hensiktserklæring (*Purpose Statement*) (Warren 1999: 84). I min

⁶ Jeg gir i artikkelen: *Er menighetsutvikling “naturlig”? En kritisk drøfting av Chr. A. Schwarz’ biotiske kirkevekstparadigme* (2012), en grunnleggende analyse og drøfting av NaMu-konseptets kunnskapsteoretiske fundament og oppbygning.

norske oversettelse lyden den slik:⁷ ”Menighetens hensikt er å føre mennesker til Jesus og medlemskap i hans familie, utvikle dem til Kristus-lik modenhet og utruste dem til deres tjeneste i menigheten, for deres liv og for misjonsoppdraget – alt for å opphøye Guds navn.”

Tilsvarende erklæring i Willow Creek (der kalt *Mission Statement*) lyder slik på norsk: ”Willow Creek-menighetens hensikt er å være et redskap til at mennesker vender om til Jesus Kristus og blir overgitte etterfølgere av ham.”⁸ I Willow Creeks verdibeskivelse (Church Leadership Handbook 1996: 72–73) synliggjøres et tydelig dobbelt fokus når det gjelder menighetens hensikt. Det ene fokusfeltet kan beskrives som å være «utad» mot ikke-kristne. Gud bryr seg om fortapte mennesker, derfor skal de også angå menigheten. Det andre er «innad» mot menighetens funksjon som fellesskap og som et sted der medlemmene opplever vekst og utvikling.

Konsekvensen for den måten disse konseptene forstår og beskriver menighetens hensikt på, uttrykkes for NaMus vedkommende primært gjennom det kvalitetshevingsprogrammet som Schwarz kaller «ti skritt mot handling» (Schwarz 1998: 103ff), og det som også kalles «NaMu-syklusen» i NaMu-materialet.⁹ Sentralt her står utviklingen av de åtte nevnte kvalitetsområdene, som Schwarz gjennom sin store undersøkelse har identifisert, og som altså er vesentlige for menighetens utvikling og vekst. Som kjent spiller «minimumsfaktoren» en viktig rolle. Ved å gjennomføre den såkalte «menighetsprofilen» med jevne mellomrom, kan man kartlegge menighetens kvalitative utvikling – synliggjort ved et eget skåre-system. Som en slags indre drivkraft i dette utviklingsprogrammet står det en kaller «nådegavetesten» (Schwarz 1999) – der menighetsmedlemmene tilbys hjelp til å finne og utvikle sin egen nådegave.

I Willow Creek-materialet skjer virkeliggjøringen av menighetens hensikt gjennom blant annet en markedsorientert målgruppetenkning for å nå den kirkefremmede, ved deltakelse i søkerorientert gudstjeneste, gjennom effektiv forkynnelse – og endelig gjennom den såkalte sjustegs-strategien.¹⁰ Den handler om følgende (jf. Church Leadership Handbook 1996: 65ff): 1) Bygge en relasjon til ikke-kristne. 2) Dele sitt vitnesbyrd. 3) Invitere til gudstjeneste («a Seeker Service»). 4) Før eller senere vil den ikke-kristne da bli en del av det nye fellesskapet og vil bli undervist i hva Bibelen sier. 5) Deltakelse i smågrupper er en viktig del av strategien for å bli en fullt overgitt etterfølger av Jesus Kristus. 6) Begynne å tjene i Kristi kropp som er menigheten. 7) Alle medlemmene i menigheten skal tjene med sine finansielle ressurser.

Går vi til Saddleback-materialet, kan vi se at Warren gjennomgår ti måter eller veier som en menighet kan bli målrettet på (Warren 1995:108ff): 1) Menigheten må

⁷ Saddleback's Purpose Statement lyder slik: (Warren 1995:107): “To bring people to Jesus and membership in his family, develop them to Christlike maturity, and equip them for their ministry in the church and life mission in the world, in order to magnify God's name.”

⁸ Jf. Church Leadership Handbook 1996:63: “The mission of Willow Creek Community Church is to turn irreligious people into fully devoted followers of Jesus Christ.”

⁹ Jf. NaMu arbeidshefte for Grimstad Misjonsmenighet 2006.

¹⁰ Jf. Pritchard (1996:30ff) som gir en kritisk gjennomgang av Willow Creeks måte å tenke og drive menighet på.

vektlegge å oppta nye medlemmer. Menigheten vokser utenfra og inn, ikke innenfra og ut, sier Warren, som opererer med et sirkelsystem, eller ”innvielsessirkler” (1995:131)¹¹ 2) En må lage programmer eller tiltak for hver hensikt i menigheten. Hensikten «felleskap» kan for eksempel få «smågrupper» som program eller tiltak. 3) Mennesker i menigheten må ”utdannes” eller undervises også etter menighetens hensikt og mål.¹² De neste punktene – 4–9) i denne opplistingen av måter menigheten kan bli målrettet på, handler om følgende: å danne smågrupper i tråd med menighetens hensikt, ansette personale og strukturere eller organisere menigheten etter hensikten – preke, budsjettere og planlegge etter hensiktene Gud har for menigheten. Og endelig 10): Man må være villig til å evaluere om man faktisk oppnår hensiktene eller målene.

Hvordan framtrer menighetsidealet i de tre konseptene som nettopp er gjennomgått? Først og fremst kan man si at idealet har å gjøre med *kvaliteten på det fellesskap som menigheten tilbyr*. NaMu har en helt klar vektlegging av kvalitet, jamfør de kvalitetsbeskrivende ordene som er i bruk – som utrustende, engasjert, inspirerende, livsnære, varme, og flere. Selv om både Saddleback- og Willow Creek-menighetene primært kan sies å vende seg utover – mot ikke-kristne – betones allikevel betydningen og verdien i det mer «interne» menighetsfellesskapet. I Saddleback er jo «felleskap» en av de fem hensiktene med menigheten. Pastor Bill Hybels i Willow Creek kan fortelle at beskrivelsen av de første kristnes fellesskap – som er beskrevet i Apostelgjerningene 2 – helt fra tidlige år ble hans store ideal for menighetsfellesskap (Hybels 1995:49f).

Dessuten er det tydelig at menighetsidealet har å gjøre med den strategiske intensjon om å være *målrettet* – og man kan legge til – i «dobbel» forstand, idet den retter seg både innover mot menigheten for å utvikle denne og utover mot ”verden” omkring menigheten. I den sammenhengen forstås menigheten som et redskap – som trenger å bli bedre utviklet – for å kunne gjøre sin egentlige og viktigste gjerning: å «frelse» verden. Og endelig må man kunne si at menighetsidealet er knyttet til alle de *aktiviteter* eller det som faktisk kan og bør gjøres i en menighet for å virkeliggjøre visjonen og nå målsettingene om vekst. En menighetsforståelse som er aktivitets- og vekstorientert kan bidra til å plassere disse konseptene innenfor en evangelikal kirke- og menighetsforståelse.¹³

¹¹ Den ytterste sirkelen i denne modellen er «samfunnet» – der de «kirkefremmede» finnes. Sirkelen innenfor er «skaren» – som utgjøres av ”regulære møtegjengere”. Innenfor der igjen er «menigheten» – der en finner «medlemmene». Innenfor menigheten er «de innviede» – som kalles «modne medlemmer». Og endelig: Innerst i sirkelen finner en «kjernen» – som består av «leke tjenere».

¹² I Saddleback opererer man med ulike seminarnivåer, der 100-nivået handler om å lede mennesker til Kristus og til medlemskap i menigheten. 200-nivået handler om å hjelpe mennesker til å vokse til åndelig modenhet og 300-nivået om å utruste mennesker med hva de trenger for sin tjeneste. Det er interessant å merke seg at en del av dette kurset omfatter undervisning om nådegavene og hvordan mennesker kan oppdage sine gaver. Og endelig er det 400-nivået som handler om å inkludere mennesker i misjon og evangelisering (jf. Warren 1995:130).

¹³ Typisk for evangelikalismen er vekten på omvendelsesforkynnelse, personlig tro og alle kristnes deltakelse i evangelisering og misjon, jf. Knight III 1997, Marsden 1991 og Stackhouse 2003.

Skal man på bakgrunn av foregående beskrivelse av den ideelle menigheten i NaMu, SCC og WCCC utlede hva som særpreger det ideelle menighetsmedlemmet i disse konseptene, tror jeg det kan oppsummeres på følgende måte:

- Det grunnleggende kravet eller kriteriet er at et menighetsmedlem er omvendt og bevisst troende.
- Det ideelle menighetsmedlem er helt tydelig en person som er klar over sin nådegave og tjeneste – og som tjener i menigheten med glede og ikke bare av plikt.
- Videre er det også en person som er villig til å bruke åndelige gaver, evner og midler/penger i menigheten.
- Dette innebærer også at et menighetsmedlem skal være overgitt (*devoted/committed*), ikke bare til Kristus, men også til menigheten, både til fellesskapet (i gudstjeneste og grupper) og i frivillig tjeneste.
- Et menighetsmedlem blir sett på som et «redskap» for å fremme menighetens hensikt og formål, idet det forventes at vedkommende lever evangeliserende og er villig til å bli brukt.

Skal man sammenfatte hva som direkte uttrykkes av ideelle medlemsforventninger i konseptene, kan følgende sies: I NaMu-konseptet er det nok de såkalte kvalitets-tegnene som gjenspeiler de fleste ideelle medlemsforventningene (jf. Schwarz 1996:22ff). «Nådegavebasert tjeneste» bygger for eksempel på en forutsetning eller «forventning» om at alle medlemmer har oppdaget (ved hjelp av NaMus nådegavetest) sin gave og utrustning, og at de er villige til å bruke dette i menigheten. «Engasjert tros-liv» bygger på forventningen om at medlemmer i menigheten er «tent». Dette er et begrep Schwarz bruker, og han spør: «Lever de overgitt til Gud og praktiserer de troen med glede og entusiasme?» (Schwarz 1996:26). «Livsnære grupper» bygger på forventningen om at medlemmer våger å bli «livsnære» og at de vil delta i smågrupper. «Varme relasjoner» bygger på forventningen om at medlemmer er både «relasjonelle» og «varme». Og slik kunne vi fortsette.

I Willow Creek-materialet er deltakelse (*participating*) det viktigste ordet innen medlemskapsforståelsen (jf. Church Leadership Handbook 1996:70). Som på de fleste områder i denne menigheten finnes det en strategi for å lede mennesker eller medlemmer inn i en prosess der målet er større deltakelse i menighetens saker. En del av denne prosessen handler om å gjøre medlemmene bevisst på deres ansvar overfor menigheten. Et slikt ansvarsområde handler om «personlig renhet – å gi seg selv til kirken som en overgitt, åndsfylt person», (Church Leadership Handbook 1996:71). Et annet ansvarsområde eller ideal er «organisasjonsmessig lojalitet» (ibid). Dette handler om å være villig til å gi menigheten av sin tid, sine talenter og midler – og være ansvarlig overfor det lederskapet Gud har innsatt.

I Saddleback-menigheten finner man igjen mange av de samme tankene om medlemskap som i Willow Creek. Blant annet er det sentralt i tenkningen å utvikle overgitte og modne kristne – som en også utrufter til tjeneste i og utenfor menigheten. I Saddleback finnes en egen strategi eller plan for å gjøre deltakerne (i gudstjenestene) til med-

lemmer, og videre å gjøre (formelle) medlemmer til modne og innvidde kristne (jf. Warren 1995:309ff og 331ff). Et sentralt punkt i denne tenkningen er at en kan «heve nivået av overgivelse» (Warren 1995:343–348).

Match og konflikt i ulike kirkelige kontekster

Jeg har i min avhandling, *Kontekst og endring* (ferdigstilt 2009 og utgitt 2011), undersøkt to norske menigheter som bruker og tilpasser tenkning og materiale fra de tre konseptene jeg nettopp har gjennomgått. Både Voie menighet i Kristiansand og Grimstad Misjonsmenighet bruker NaMu i sitt utviklende arbeid. I Voie har man i tillegg latt seg inspirere av Willow Creek-konferanser og materiale fra denne menigheten. I Grimstad har man – i hvert fall i én fase – latt seg ganske sterkt påvirke av Saddleback og boka *Målrettet menighet*. Ett av mine spørsmål har vært hvordan en implementerer impulser og ideer «uten(lands)fra» i sin egen og «tradisjonelle» menighetstenkning. Jeg var i den forbindelse opptatt av hvorfor menigheten i det hele tatt valgte denne typen menighetsutviklende materiale, hvordan implementeringen eller tilpasningen av adoptert menighetstenkning faktisk skjedde – og endelig hva som kan sies å ha blitt utfallet eller resultatet av konseptbruken. I avhandlingen min viser jeg at det er mange likheter i konseptbruken i de to menighetene, men at det samtidig (selvfølgelig) er ulikheter.

For begge menighetenes vedkommende kan NaMu/SCC/WCCC-konseptene vurderes både som matchende og som ikke matchende – avhengig av hvem som vurderer spørsmålet og fra hvilket ståsted. I Voie menighet er det ikke uventet forandringsivrige kjernemenighetstilhengere som framstår som de ivrigste forsvarerne av NaMu/WCCC-konseptene (som var de to konseptene man i hovedsak brukte der), mens de mer folkekirkeorienterte er noe mer tilbakeholdne med sin tilslutning. Og i Grimstad Misjonsmenighet er det de som har hatt sin identitet i den tradisjonelle vekkelsesmenigheten som holder mest igjen, mens de som har sett svakhetene ved den karismatisk orienterte vekkelsesmenighetens driftsform, ivrer for å modernisere menigheten i pakt med ideer og impulser i NaMu/SCC- og WCCC-konseptene.

I et årsmøte i Voie menighet ble følgende menighets- og medlemsideal beskrevet i en PowerPoint-presentasjon (Råmunddal 2011:96):

En menighet hvor lederskapet helhjertet arbeider med kirkevekst, hvor *nesten* alle kristne bruker sine gaver for å fremme denne veksten, hvor medlemmene lever ut troen med smittende entusiasme, hvor man vurderer om strukturene tjener vekst eller ikke, hvor gudstjenesten er ukens høydepunkt for størstedelen av menigheten, hvor man i grupper kan erfare et kjærlig og helbredende fellesskap, hvor *nesten* alle kristne er med og bruker sine gaver for at misjonsbefalingen skal fullføres og hvor Kristi kjærlighet gjennomsyrrer det meste av aktivitetene i menigheten. (Min kursiv).

Denne idealbeskrivelsen av menigheten og av medlemskap i denne fanger opp alle kvalitetsutviklende områder som er som er en del av NaMu-strategien. Bak ordet «nesten» kan det ligge en realistisk vurdering av hva som er mulig å oppnå av medlemmenes eng-

asjement i en menighet. Men det kan også være at en har hatt tilpasningen til folkekirkevirkeligheten i tankene når en utformet idealet.

Medlemskap i Voie menighet, som en folkekirkemenighet med et aktivt trosfellesskap, skiller seg for øvrig ikke fra andre menigheter i Dnk med tilsvarende struktur. I mitt arbeid der tenkte jeg meg menigheten som noen sirkler inni hverandre. Den ytre sirkelen er den store folkekirkemenigheten, der dåpen fungerer som inngangsport for medlemskap. Sirkelen innenfor utgjøres av kjernemenigheten eller trosfellesskapet – der dåpen selvfølgelig fremdeles er inngangsporten til fellesskapet, men der en også betoner den personlige tro (gjerne synliggjort gjennom nattverdfellesskap), deltakelse i trosfellesskapets aktiviteter og dets sosiale fellesskapsformer (jf. Hegstad 1996:307ff).

Det «nye» med bruken av NaMu- og WCCC-konseptene i denne menigheten er etter min oppfatning at det på sett og vis er i ferd med å utvikle seg en «kjerne-i-kjernemenigheten», der man ikke egentlig utvikler nye ideelle forventninger til medlemskap, men kanskje heller – gjennom nye måter å presentere fellesskap og tjeneste på – intensiverer den ideelle medlemskapsforståelsen. At det finnes reaksjoner i Voie på den «nye» medlemskapsforståelsen, som at det er i ferd med å utvikle seg et A- og et B-lag blant medlemmene, kan vel også tyde på at det er fremmedelementer i den nye framstillingen av fellesskap og tjeneste – når man sammenligner med den mer tradisjonelle kjernemenighetstenkingen.

Det grunnleggende om krav til medlemskap i en menighet av typen misjonsforbund er at en opptar medlemmer ut fra personlig tro og bekjennelse. Med enkelte unntak er det ikke engang krav om dåp – langt mindre et bestemt dåpssyn eller en bestemt dåpspraksis. Men dette forhindrer ikke at man kan møte ulike typer ideelle forventninger til medlemmer i de ulike menighetene i Misjonsforbundet. I Grimstad Misjonskirke har jeg registrert en spenning mellom den tradisjonelle, karismatisk pregede vekkellesmenighetens forståelse av hva det innebærer å være medlem og den nye og konseptpåvirkede menigheten. Dette har selvfølgelig også konsekvenser for synet på medlemskap. På den ene siden kan en si at «kravene» eller idealene er blitt dempet med den nye utviklingen. Den mer pinse-karismatisk pregede spiritualiteten, som har satt sitt preg på menigheten gjennom mange år, har ikke vært like enkel å leve opp til for alle. Den nye betoningen av at alle har nådegaver og at det bare gjelder å oppdage hva en har fått som utrustning til tjeneste, kan virke befriende for mange. På den andre siden kan noen oppleve at kravene eller idealet er blitt «skjerpet». Nå betones nemlig alles overgivelse og deltakelse – både i storfellesskap og smågrupper.

Det området der det helt klart kan sies å være en tydelig match mellom menighetsforståelse i de to menighetene og det menighetsutviklende materialet de har valgt å anvende, er på oppfatningen av ens egen aktuelle behovssituasjon. Hovedgrunnen til at en velger det aktuelle menighetsutviklende materialet, er å få hjelp til å håndtere den *behovs- eller mangelsituasjonen* man (på ulikt vis) erkjenner å være i. I Voie mener jeg å ha grunnlag for å påstå at en opplever mangler – ikke bare med situasjonen i folkekirkemenigheten, men også i kjernemenigheten. Hegstad viser til at en av «drivkreftene»

bak kjernemenighetstenkningen nettopp er «mangelsituasjonen» i folkekirken (jf. Hegstad 1996).

I Voie menighet er det en stor grad av bevissthet om denne typen mangelsituasjon, men i tillegg har man sett mangler ved den tradisjonelle kjernemenighetstenkningen. I Grimstad Misjonsmenighet gir informanter tydelig uttrykk for mangler ved den tradisjonelle (misjonsforbundske) menighetsdriften. Dette gjelder den mer uforutsigbare og sesongpregede driften av menigheten som har bakgrunn i vekkelsestradisjonen. Når disse menighetene – med utgangspunkt i sin mangel- eller behovssituasjon – velger å drive sitt strategiske utviklingsarbeid med konseptene som idégiver og inspirator, begrunnes det ikke bare pragmatisk og strategisk, men også idealistisk. Det innebærer at disse to menighetene lar seg fascinere av konseptenes ideelle menighetsbeskrivelser. Dermed bestemmer de seg for at dette er idealer en gjerne vil ligne (jf. Råmunddal 2011:98–102, 160–163).

Man kan også klart registrere konfliktområder mellom menighetsforståelsen i konseptene og eksisterende oppfatninger i Voie menighet og i Grimstad Misjonsmenighet. Underlig nok finnes det få eller ingen reaksjoner på det læremessige plan – til tross for at menighetene Saddleback og Willow Creek er baptistiske i sin dåpspraksis. NaMu-konseptet styrer tydeligvis bevisst unna lærekontroverser – inkludert sakramentforståelse og -praksis. Det jeg har registrert ligger heller i den typen spiritualitet som utvikles gjennom konseptbruken – kontra den «tradisjonelle» spiritualiteten som måtte finnes i menighetene.

I Voie er man blitt «karismatiske», påstås det av en informant i menigheten – og tydelig med negativt fortegn. Det vedkommende og likesinnede har i tankene er nok spesielt NaMus nådegavetest som man har forsøkt å bruke som et redskap for å kunne registrere nådegaver og frivillige med tanke på å effektivisere administrasjonen av menighetens aktiviteter. Reaksjonene mot dette var såpass kraftige at man sluttet med det – og satte hele nådegave-oppdagelsesprogrammet på vent. I Grimstad Misjonsmenighet, med sin pinse-karismatisk pregede spiritualitet og vekkelsesmøtetradisjon, har nådegave-oppdagelsesprogrammet ført til nesten motsatte reaksjoner. De som tilhører den «gamle» spiritualitetstradisjonen mener nemlig at den nye forståelsen av nådegaver er ”bleke” saker, og at Ånden er blitt borte fra møtene.

I begge menighetene har jeg også sett en tendens til polarisering i menighetsforståelsen som følge av påvirkningen fra konseptene. I Voie er det ikke bare snakk om en (forventet) økt polarisering – mellom de som tenker menighetsutvikling i pakt med NaMu- og WCCC-konseptene og folkekirke-”tenkerne” – men også mellom mennesker som har hatt en klar tilhørighet i den tradisjonelle kjernemenigheten og de som altså ønsker å utvikle menigheten i pakt med ideer fra konseptene. I Grimstad Misjonsmenighet går polariseringen på dem som ønsker å holde fast ved den tradisjonelle misjonsmenighetens driftsform og dem som ønsker å modernisere.

Sammenfattende kan det sies at ideelle menighetsbeskrivelser og medlemsforventninger – slik disse presenteres i NaMu, SCC og WCCC – både matcher og ikke

matcher tenkningen i de to menighetene jeg har undersøkt. På et strategisk nivå kan man si at det er en god match begge steder. Man velger denne typen konsepter nettopp fordi de samsvarer med de følte, aktuelle og muligens ideelle utviklingsbehovene i disse menighetene. På et mer teologisk og spirituelt nivå er det derimot varierende match. Ikke uventet er det teologisk sett best match i Grimstad Misjonsmenighet, noe som har sammenheng med den evangelikale profilen til både konseptene og menigheten. Ikke fullt så god match er det på spiritualiteten. I misjonsmenigheten er det en karismatisk eller mer pinseorientert spiritualitet som har vært dominerende i alle år, mens konseptene står for en mer allmenn eller bredere spiritualitet. I Voie menighet blir den strategiske anvendelsen av konseptene vektlagt så grundig at teologiske vurderinger knapt gjøres, mens spiritualiteten i konseptene – ikke minst NaMus nådegavetest – vekker relativt sterke reaksjoner.

Konsekvenser for menighetsutviklende tenkning og praksis

Hvordan skal en praktisk-teologisk vurdere hvilke konsekvenser ideelle menighetsbeskrivelser og medlemsforventninger – som vi her har gjennomgått – har eller kan få for menighetsutviklende tenkning og praksis? Med konsekvenser tenker jeg både på mulige negative eller uheldige konsekvenser idealistisk menighets- og medlemstenkning kan få og på teologiske og praktiske «mottiltak», sett ut fra en menighetsutviklende sammenheng. Som drøftingen vil vise, vil vurderingen av ideelle menighetsbeskrivelser og medlemsforventninger falle nokså forskjellig ut. Det vil avhenge av om slik tenkning framsettes – eller eventuelt tolkes – som teologisk normativ, eller om intensjonen utelukkende er å lage en fungerende strategi for menigheten.

Vurdering av den ideelle menighets- og medlemsforståelsen

En vurdering av ideelle menighets- og medlemsforståelser som fenomen vil måtte falle svært forskjellig ut, avhengig av hvilke «forventningstyper» man snakker om. Hvis det dreier seg om det jeg har kalt lederstyrte medlemsforventninger, vil man antagelig på et bibelsk, generelt teologisk og menneskelig grunnlag kunne si at slike er forkastelige. Vel å merke gjelder dette i situasjoner og sammenhenger der det er snakk om autoritære ledere. Det vil selvfølgelig i praktisk menighetsarbeid (som i jobbsammenhenger, familieliv og så videre) være mange situasjoner der vi stiller krav til hverandre, og der vi har forventninger om at vi skal gjøre som avtalt eller vedtatt.

Når det gjelder ideelle menighetsbeskrivelser og medlemsforventninger – som har bakgrunn i en eller annen teologisk eller etisk «overbygning» av de mer formelle medlemskapskriteriene som tro eller dåp – vil slike måtte vurderes som teologisk diskutabel og svært problematiske i en menighetsutviklende sammenheng. De fleste vil for eksempel i dag være enige om at tidligere nevnte pentekostale «second blessing»-lære og ulike typer pietistiske leveregler for kristne, teologisk sett er svært diskutabel.

Strategisk idealiserende menighetsbeskrivelser og medlemsforventninger, slik man blant annet kan finne dem i de tre menighetsutviklende konseptene som har stått sentralt i denne framstillingen – og slik de anvendes i ulike menigheter – kan utgjøre viktige bestanddeler i utviklingen av nye lokale ekklesiologier (slik jeg redegjør for i *Konsept og endring* (2011)). Med lokale ekklesiologier mener jeg her en lokalt utviklet menighetstenkning som har til hensikt å hjelpe menigheten til å fungere best mulig i pakt med erkjente behov i menigheten og i de bibelske og kirkelige føringer man velger å ta hensyn til. Slik (strategisk) lokal menighetstenkning er selvfølgelig knyttet til de personer som blir pådrivere og ideologer i de aktuelle utviklende prosessene, men tenkningen avleires også ofte i diverse strategiske dokumenter. Slik var situasjonen også i mine casemenigheter.

I avhandlingen min redegjør jeg for at denne typen lokale ekklesiologier består av elementer fra konseptene (som jeg her tidligere har beskrevet) og dessuten av elementer fra den eksisterende og konfesjonelt betingende kirke- og menighetstenkningen. «Sementen» som holder disse to elementene sammen, er i stor grad termer og forestillinger fra strategisk organisasjonsteori (jf. Råmunddal 2011:259–262). Man kan derfor si at en av de viktigste bestanddelene er av teologisk eller ekklesiologisk karakter. Åpenbart har slike strategiske modeller derfor også teologiske implikasjoner, men de er ikke tilsiktet normative – bare det man kan kalle funksjonelle. I dette ligger at intensjonen med den «nye», lokale menighetstenkningen ikke er å lage en ny normativ ekklesiologi for den aktuelle menigheten eller kirkesamfunnet, men å legge teologiske, spirituelle og organisatoriske føringer og planer for at menigheten skal fungere ”bedre” etter (det man oppfatter som) dens hensikt. Strategi «for livet i menigheten» kalte en av mine informanter i Voie prosjektet.

Men om intensjonen fra konseptbrukerne og ideologene bak de lokale ekklesiologiene ikke har vært å lage en ny normativ tenkning eller lære om menighetens natur og funksjon, kan personer eller medlemmer i menigheten allikevel oppfatte, oppleve og tolke slike ideelle menighets- og medlemsbeskrivelser normativt, som krav og forventninger til medlemmene, og dette blir også begrunnet både teologisk og bibelsk. Når dette skjer – noe jeg har sett skje i de to menighetene jeg har forsket på – må saken vurderes i retning av det jeg foran har gjort med de teologisk og etisk idealiserende menighetsbeskrivelsene og medlemsforventningene. Og da kan saken, både fra et mer prinsipielt teologisk og fra et menighetsutviklende synspunkt, være relativt problematisk.

For å konkretisere dette kan vi gå til de ideelle medlemsforventningene som uttrykkes i NaMu-, WCCC- og SCC-konseptene, som alle går langt i det man med en viss rett kan kalle «redskapsforståelsen» av medlemmer. Dette betyr at medlemmer får sin primære verdi i menigheten ut fra det de gjør eller «produserer» av tjenester. Dette punktet kan altså være en god illustrasjon av det jeg nettopp har nevnt, om forholdet mellom strategiske utsagn og intensjoner som blir tolket teologisk. På dette punktet har en sannsynligvis tenkt strategisk – både i NaMu, SCC og WCCC – men problemet er allikevel

at slike strategiske utsagn og intensjoner av mange blir oppfattet eller tolket både personlig og åndelig.

Dermed kan man også si at en mer elitistisk forståelse av menighetsmedlemskap ikke ligger så langt unna. Det elitistiske går på at man gjerne er mer oppmerksom på hva et menighetsmedlem kan, vil og utretter, enn hva vedkommende faktisk *er* i kraft kristen frelsesforståelse. Dersom man ikke er svært oppmerksom på denne problematikken når man for eksempel kjører opplæringsprogrammer som skal lede til «overgivelse», ikke bare til Gud og til Kristus, men også til menighetsfellesskapet, kan man stå i fare for å lede mennesker inn i svært feilaktig forståelse – og ikke minst opplevelse – av hva det vil si å være medlem av en kristen menighet.

La meg presisere at det blir helt feil å tolke og forstå den kristne menighet i åndelige og menneskelige ideelle kategorier. Konsekvensen er nemlig den at menigheten kan bli et sted for en slags kristelig elite. Dermed kan et menighetsmedlemskap bli for mennesker som er robuste nok til å leve med sterke forventninger knyttet til sin egen måte å leve og tjene på. En sunn og bibelsk fundert teologi for kirke- og menighetsmedlemskap forstår og beskriver menigheten og menighetsfellesskapet ikke i lys av ideelle kategorier, men i lys av Bibelens *realistiske* menneskesyn og frelsesframstilling. Det som kvalifiserer både for medlemskap og deltakelse i menigheten er – når alt kommer til alt – verken vår overgivelse eller vår tjenesteiver, men bare den nåde og kraft som Kristus gir til mennesker som har behov for den. Når Bibelen omtaler etterfølgelse, disippelskap, overgivelse, tjenesteiver og så videre, er det aldri som kriterier for å bli akseptert som medlem av kirken og heller ikke som prestasjonsidealer, men som en naturlig konsekvens og følge av det nye Åndens liv som alle som tar imot Guds nåde får del i. Slike forhold kan verken måles eller veies – kanskje aller minst systematiseres og organiseres i en menighetssammenheng – for de vokser fram naturlig, de skapes av og ved Guds Ånd.

På denne bakgrunn kan vi forsøke å presisere hva problematikken synes å bestå i: Når man i NaMu-, SCC- og WCCC-konseptene ved hjelp av (i hovedsak) teologiske termer og begreper som beskriver den ideelle menigheten og det den ideelt sett forventer av medlemmer, og setter det hele inn i en strategisk menighetsutviklende sammenheng, oppstår et tolknings spørsmål: Skal vi forstå slike ideelle beskrivelser og forventninger bare strategisk funksjonelt – eller også teologisk normativt? Og siden et slikt skille viser seg å være svært vanskelig å foreta, står vi overfor både en teologisk og en menighetsutviklende utfordring. Den idealiserte menighets- og medlemstenkningen i de aktuelle konseptene kan nok fungere relativt bra som en ekklesiologisk begrunnet strategisk tenkning for utvikling av lokalmenigheten – og slik mener jeg tenkningen stort sett fungerer i de to menighetene jeg har undersøkt. Alt ville jo være vel og bra dersom alle forstod at dette kun er strategisk «hjelpetenkning» for at menigheten skal kunne fungere bedre.

Problemet synes imidlertid å være at den idealiserte menighetstenkningen synes å være såpass sterkt teologisk «ladet» at den må kunne sies å være potensielt normativ.

Punktet for når – og for hvem – tenkningen går over fra å være en type strategisk «hjelpetenkning» til å bli mer normativ teologi og ekklesiologi, kan imidlertid være vanskelig å avgjøre. I de to menighetene jeg har undersøkt, har jeg ikke belegg for å si at dette hadde skjedd på menighetsnivå. Jeg har kun observert det på personnivå, det vil si at det var noen personer som ga uttrykk for at de strevde med disse forventningene. I Voie menighet og i Grimstad Misjonsmenighet var det etter min oppfatning to korrektiver til tenkningen, og som «holdt igjen» den normativiserende utviklingen: nemlig den tradisjonelle kirke- og menighetsforståelsen og et lederskap som var relativt bevisst på problematikken. Om disse to korrigerende faktorene skulle svekkes – eller svikte – vil det etter mitt syn være fritt fram for en svært idealisert og personlig krevende ekklesiologi – som jeg for så vidt tidligere har sagt min mening om.

Den menighetsutviklende utfordringen

Overfor den utfordringen jeg nettopp har antydnet, tror jeg det er viktig at menigheter utvikler både en strategisk og en teologisk kompetanse til å tilpasse eller kontekstualisere også den typen ideelle menighets- og medlemsbeskrivelser jeg har vektlagt her. Både i Voie menighet og i Grimstad Misjonsmenighet velger man konseptene som et supplement til egen kirkelig tradisjon. Man har med andre ord den tradisjonelle menighets- og medlemstenkningen «i bunn» når man åpner opp for nye tanker om menighetens form og funksjon. Menighetene forkaster med andre ord ikke den konfesjonelle tradisjonen, men føler seg fri til å bygge på og utvikle de delene av denne tradisjonen som tjener den hensikten man utvikler menigheten mot.¹⁴ Når det gjelder tilpasningen av tanker og ideer fra konseptene i den tradisjonelle menighetstenkningen, mener jeg å kunne påvise at begge menighetene *kontekstualiserer* materialet. Dette innebærer en utvikling av ulike strategier for å «oversette» materialet – for å bruke et begrep fra Røvik (1998:152).

De oversettelsesstrategiene jeg har observert i Voie menighet og Grimstad Misjonsmenighet er kombinerende, delvis imiterende og konkretisering. De har det til felles at man bruker deler av idéinnholdet i konseptene og på en måte som gjør det mulig å gjenkjenne opphavet. Mens oversettelsesstrategien *omsmelting* – der konseptenes tankestoff ble gjort til ett med eksisterende tenkning, og på en måte som gjorde at opphavet ikke kunne gjenkjennes – registrerte jeg kun i liten grad. Dette kan selvfølgelig ha å gjøre med undersøkelsens begrensede tidsperspektiv. Relatert til de ideelle menighets- og medlemsbeskrivelsene som er tema her, kan man si at de tilpasnings- eller kontekstualiseringsstrategiene som er benyttet i de to nevnte menighetene, har gjort at de har fått hjelp til å skille mellom teologi og strategi i anvendelsen av konseptene. Men selv om strategiprosessens ledere i disse to menighetene viser stor bevissthet på dette punktet, møtte jeg – som tidligere nevnt – informanter som blandet kortene. At jeg for eksempel i Voie møtte forestillinger om at det hadde utviklet seg et A- og et B-lag i menigheten, kan illustrere dette.

¹⁴ Sosiologene kaller fenomenet *detradisjonisering* (jf. Carroll 2000:19), og jeg viser i min avhandling at dette preger tenkningen og holdningene i begge menighetene

Uten at jeg har forskningsmessig eller vitenskapelig belegg for det, er det vel mulig å anta at andre menigheter som bruker samme type utviklende materiale som de to menighetene jeg har forsket på, vil behandle konseptene på samme måte. Det sentrale blir da ikke bare at det finnes en strategisk kompetanse til å tilpasse tenkningen i slike konsepter på en fornuftig måte til den lokale kirkelige konteksten, men at det også finnes tilstrekkelig teologisk kompetanse til å skille mellom teologi og strategi. Eller mer presist: I slike menigheter bør det finnes kompetanse til å anvende den strategiske – men også teologisk formulerte – ideelle menighets- og medlemsbeskrivelsen i konseptene på en måte som gjør at folk som er berørt av tenkningen, greier å skille mellom hva som er funksjonell strategisk tenkning, og hva som er bibelsk og normativ teologi om menighet og menighetsmedlemskap.

Til slutt: Det vil også kreves spesielle tiltak i menigheter som bruker konsepter som inneholder denne formen for ideell menighets- og medlemstenkning. Målet er å øke den allmenne bevisstheten om hvordan en kan skille mellom hva som er god og dårlig teologi, og hva som er (og bare bør være) strategi i anvendelsen av slike ideer. Dette kan skje i det strategiske arbeidet i form av opplysning og informasjon. Videre kan det være viktig – i undervisning og forkynnelse – å legge vekt på de grunnleggende bibelske forestillinger om hva menighets-medlemskap bygger på og hva det innebærer. Ikke minst kan det være viktig at en på det personlige veiledningsplan i en menighet kan gi sjelesorg og gode råd til dem som måtte oppleve at de ikke strekker til ut fra alle ideelle beskrivelser og forventninger.

Konklusjon

Innledningsvis stilte jeg spørsmål om ideell menighets- og medlemstenkning, slik en blant annet får slike forestillinger presentert i de tre konseptene NaMu, SCC og WCCC. Det går på om disse skal forstås og vurderes som menighetsutviklende strategi eller som mer normativ teologi. Med bakgrunn i foregående analyse og vurdering, konkluderer jeg med følgende:

Jeg har vist at den måten ideelle menighetsbeskrivelser og medlemsforventninger framstilles i NaMu, SCC og WCCC, det vil si med en klar strategisk intensjon, bare er én av flere måter å presentere slik menighets- og medlemstenkning på. Både i mer autoritær lederskapsutøvelse og i mer teologisk og etisk begrunnet tenkning om hva som kreves for å være et godt fungerende menighetsmedlem, dukker slik menighets- og medlemstenkning opp relativt ofte.

Det analyserte materialet fra NaMu, SCC og WCCC viser også at ideelle medlemsforventninger kan ha sine røtter i ideelle menighetsoppfatninger, men de kan også beskrives mer spesifikt – slik jeg har vist med utgangspunkt i de tre ulike konseptene. Forventningene som beskrives i disse konseptene handler om at det aktuelle medlemmet ikke bare er en personlig troende, men også at vedkommende er bevisst på sin egen per-

sonlige og åndelige utrustning og er villig til å bruke dette i menighetsfellesskapet. Og dette skjer med bakgrunn i medlemmets hengivenhet eller overgivelse – ikke bare til Gud, men også til menighetsfellesskapet.

I mitt forskningsprosjekt (jf. *Konsept og endring*, 2011) har jeg vist at Voie menighet og Grimstad Misjonsmenighet forholder seg til ideelle menighetsbeskrivelser og medlemsforventninger som et strategisk virkemiddel i en menighetsutviklende prosess. Men jeg har også sett antydninger til at slike idealiserende forestillinger om menighet og medlemskap tolkes og forstås i en mer teologisk normativ retning, kanskje ikke så mye på et rent læremessig eller dogmatisk plan i disse menighetene – som i forhold til spiritualitet. Det handler i stor grad om en intensivering av den personlige forpliktelsen overfor menighetsfellesskapet.

Uten at jeg har forskningsmessig belegg for det, har jeg også antydnet at dette godt kan være tilfelle i mange av de menighetene som bruker samme type menighetsutviklende materiale. Det medfører at disse menighetene står overfor en svært krevende situasjon, både ekklesiologisk og i menighetsutviklingen. Og det som er krevende, handler i stor grad om evnen til å skille mellom den strategiske intensjonen og bruk av denne typen idealiserende menighets- og medlemstenkning – og i dette ligger faren for en mer normativ teologisk oppfatning eller tolkning av samme tenkning. Teologisk betraktet er den ideelle menighets- og medlemsforståelsen ikke holdbar som normativ retledning for hva som kreves for opptak og tjeneste i den kristne menigheten. Misforståelser, uheldig presentasjon og bruk av idealiserende menighetsbeskrivelser og medlemsforventninger kan imidlertid forebygges dersom et ansvarlig lederskap er bevisst på skillet mellom hva som er teologi (og hva som kan tolkes mer teologisk normativt) – og hva som er (og bare bør være) et strategisk redskap for å utvikle menigheten.

Litteratur

Browning, D.S. (1996). *A Fundamental Practical Theology. Descriptive and Strategic Proposals*, Minneapolis: Fortress Press.

Carroll, J.W. (2000). *Mainline to the future. Congregations for the 21st century*. Louisville, Kentucky: Westminster John Knox.

Church Leadership Handbook (1996). New, expanded ed. Willow Creek Community.

Fjeld, B.Ø. (2012). Å telle de andre. En felles bestrebelse på frikirkelig statistikk. I: Breistein, Ingunn Folkestad og Ida Marie Høeg (red.). *Religionsstatistikk og medlemsforståelse*. Trondheim: Akademika Forlag.

Hegstad, H. (1996). *Folkekirke og trosfelleskap. Et kirkesosiologisk og ekklesiologisk grunnproblem belyst gjennom en undersøkelse av tre norske menigheter*. Trondheim: Tapir Akademisk Forlag (KIFO Perspektiv nr. 1).

Hegstad, H. (2002). Ekklesiologi mellom teori og praksis. I: J.-O. Henriksen, G. Heiene og S.O. Thorbjørnsen (red.), *Teologi for kirken. Festskrift til professor dr.theol. Torleif Austad på 65-årsdagen* (s. 171–180). Oslo: Verbum.

Hybels, L. og B. (1995). *Rediscovering Church: The Story and Vision of Willow Creek Community Church*, Grand Rapids, Michigan: Zondervan Publishing House.

Knight III, H.H. (1997). *A future for truth. Evangelical theology in a postmodern world*. Nashville, Tenn.: Abington.

Marsden, G.M. (1991). *Understanding fundamentalism and evangelicalism*. Grand Rapids, Mich.: Eerdmans.

NaMu arbeidshefte for Grimstad Misjonsmenighet, 2006.

Pritchard, G.A. (1996). *Willow Creek seeker services. Evaluating a new way of doing church*. Grand Rapids, Mich.: Baker.

Røvik, K.A. (1998). *Moderne organisasjoner. Trender i organisasjonstenkingen ved tusenårsskiftet*. Bergen: Fagbokforlaget.

Råmunddal, L. (2011a). *Konsept og endring. En studie av hvordan lokal ekklesiologier formes*, Trondheim: Tapir Akademisk Forlag (KIFO Perspektiv nr. 22).

Råmunddal, L. (2011b). Er menighetsutvikling ”naturlig”? En kritisk drøfting av Chr. A. Schwarz’ biotiske kirkevekstparadigme. I: *Menighetsutvikling i folkekirken: Erfaringer og muligheter*, Oslo: IKO-Forlaget.

Schwarz, C.A. (1998). *Naturlig kirkevekst. Åtte kvaliteter ved sunne menigheter*. Evenskjer: K-vekst.

Schwarz, C.A. (1999a). *Paradigm shift in the church. How natural church development can transform theological thinking*. St. Charles, Ill.: ChurchSmart Resources.

Schwarz, C.A. (1999b). *Nådegavetesten. Oppdag dine nådegaver. Et redskap for Naturlig kirkevekst*. Evenskjer: K-vekst.

Ideelle menighetsbeskrivelser og medlemsforventninger – teologi eller strategi?
En drøfting av ideelle menighets- og medlemsbeskrivelser i nyere menighetsutviklende konsepter
<https://ramunddal.com/>

Stackhouse, J.G. Jr. (red.), (2003). *Evangelical ecclesiology. Reality or illusion?*
Grand Rapids, Mich.: Baker Academic.

Warren, R. (1995). *The purpose-driven church. Growth without compromising your message & mission.* Grand Rapids, Mich.: Zondervan Publishing House.

Warren, R. (1999). *Målrettet menighet. Vekst uten å gå på akkord med budskap og oppdrag.* Oslo: Rex Forlag.